

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Vihreä siirtymä on kasvun perusta – ympäristöministeriön virkanäkemys

Sisältö

Vihreä siirtymä on kasvun perusta – ympäristöministeriön virkanäkemyks 4

1. Julkista taloutta tasapainotetaan ja uudistetaan vahvistaen samalla ekologista kestävyyttä 6

2. Suomesta tehdään hiilinegatiivinen ja luontokato ja saastuminen pysäytetään 8

3. Vihreästä siirtymästä tehdään Suomen talouden veturi 12

4. Viritetään kiertotaloudesta avain kasvuun, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen 15

5. Parannetaan kiinteistö- ja rakennusalan tuottavuutta, rakennusten vähähiilisyyttä ja materiaalitehokkuutta 17

6. Edistetään asuntopolitiikalla asukkaiden erilaisia tarpeita ja elinympäristöjä, jotka tukevat sujuvaa arkea 19

7. Varmistetaan, että yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreää siirtymää 23

Vihreä siirtymä on kasvun perusta – ympäristöministeriön virkanäkemys

Maailman talousfoorumin (World Economic Forum, WEF) mukaan epäonnistuminen ilmastotoimissa, äärimmäiset luonnonolosuhteet sekä luontokato ovat suurimmat maailmaa uhkaavat riskit tulevilla vuosikymmenellä. Ne aiheuttavat merkittäviä pitkän aikavälin riskejä myös talousjärjestelmälle. Yli 50 prosenttia kaikesta taloudellisesta toiminnasta on riippuvaista luonnon monimuotoisuudesta.

Suomen taloudessa on rakenteellinen kestävyysvaje. Valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoron mukaan pitkäaikainen heikko kansantalouden ja julkisen talouden kehitys asettaa suomalaiset päätöksentekijät vaikeiden valintojen eteen. Ennusteiden mukaan työvoiman määrä vähenee ja tuottavuutta täytyy kasvattaa taloutta uudistamalla. Samoin puheenvuorossa todetaan, että ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjumiseksi talouden rakenteita on uudistettava nopeasti.

Ilmasto- ja luontokriisiä sekä julkisen talouden kestävyysvajetta ei voida ratkaista erikseen. Suomen tavoitteena on olla vihreän siirtymän kärkimaa. Tavoitteen saavuttaminen on haastavaa, ellei julkisen talouden ohjausmekanismeihin tehdä sopeutustoimien rinnalla siirtymää tukevia johdonmukaisia uudistuksia. Julkista taloutta vahvistavat toimet tulee suunnata siten, että ne samalla suuntaavat talouden ohjausmekanismeja, lainsäädäntöä, verotusta, kannusteita ja hallinnon rakenteita tukemaan systemaattisesti vihreää siirtymää. Jos talouden pohja on kestävä, riittäviä ilmasto- ja luontokriisiä ratkaisevia investointeja ei voida tehdä. Toisaalta, jos ilmastokriisiä ja luontokatoa ei huomioida talouden ohjauksessa, talous ei voi kestäväällä tavalla uudistua tai kasvaa. Pitkän ajan talouskasvu ja julkisen talouden kestävyys eivät voi perustua luonnonvarojen ylikulutukseen.

Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi. Kuluvan vuosikymmenen aikana ratkaistaan, pystymmekö hillitsemään ilmastomuutoksen lämpenemistä globaalisti Pariisin sopimuksen mukaiseen 1,5 asteeseen ja pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen Montrealissa joulukuussa 2022 tehtyjen sitoumusten mukaisesti. Nykypäätäjillä on vastuu, etteivät ilmasto- ja luontokriisi heikennä tulevien sukupolvien mahdollisuuksia hyvinvointiin.

Kansliapäälliköiden Mahdollisuudet Suomelle -raportin mukaan vihreä siirtymä tarjoaa merkittäviä kasvu- ja vientimahdollisuuksia. Johtavan roolin ottaminen vihreässä siirtymässä edellyttää Suomelta aloitteellisuutta ja yhteistyötä julkisen sektorin ja yritysmaailman kesken. Vihreä siirtymä ei ole ongelmaton luonnonvarojen kestävästä käytön näkökulmasta. Hallitsemattomana muutos lisää sekä uusiutuvien että uusiutumattomien luonnonvarojen kestäväntä käyttöä. Vihreää siirtymää tulee valmistella vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan kanssa, jotta sen vaikutukset eri ryhmille voidaan huomioida ja ennakoita.

Ympäristöministeriön virkanäkemys on jatkoa tulevaisuuskatsauksessa ministeriön esittämille laajemmille teemoille ja toimintaympäristön analyysille.

1. Julkista taloutta tasapainotetaan ja uudistetaan vahvistaen samalla ekologista kestävyyttä

Tausta ja tavoite

Vihreä siirtymä edellyttää kokonaisvaltaista muutosta taloudessa ja yhteiskunnassa. Ilmastonmuutoksella, ekologisella kestävyydellä ja luonnon kantokyvyllä on merkittäviä vaikutuksia Suomen julkisen talouden kestävyteen. Jotta Suomi pystyy luomaan vihreän siirtymän edellyttämiä innovaatioita ja saavuttamaan kilpailuetua, tarvitaan panostusta vihreän siirtymän tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan, johdonmukaisuutta politiikkatoimiin ja talouden ohjauskeinoihin.

Julkista taloutta uudistetaan ja sopeutetaan siten, että lainsäädäntö, verotus, kannusteet ja hallinnon rakenteet hillitsevät ilmastonmuutosta ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta. Ympäristön kannalta haitalliset ulkoisvaikutukset huomioidaan verotuksessa ja muissa taloudellisissa ohjauskeinoissa. Julkista rahoitusta ohjataan ekologista kestävyyttä ja vihreää siirtymää edistäviin kohteisiin. Ympäristön kannalta haitallisista tuista luovutaan.

Toimet

- **Asetetaan vihreän siirtymän edistäminen sitovaksi tavoitteeksi kaikessa julkisessa rahoituksessa. Fossiilisiin polttoaineisiin perustuvia ratkaisuja ei tueta julkisin varoin.** Tukien myöntämisen ehtona sovelletaan ns. ei merkittävää haittaa -periaatetta (*Do No Significant Harm, DNSH*).
- **Jatketaan vihreää siirtymää tukevaa verouudistusta, kehitetään laaja-alaisesti taloudellista ohjausta ja sisällytetään haitalliset ulkoisvaikutukset hintoihin.** Luovutaan nykyisen energiaverojärjestelmän poikkeamista, kuten turpeen erityisasemasta sekä laajoista veronpalautuksista. Tehdään energiaverojärjestelmään tarvittavat muutokset, jotka edistävät puhtaita ratkaisuja sekä kestävästä vetytaloutta ja vihreään vetyyn perustuvia polttoaineita.

- **Leikataan ympäristölle haitallisia tukia (ml. verotuet) ja suunnataan yritystukia uudelleen vihreää siirtymää tukeviksi.** Ympäristölle haitallisia tukia on arvioitu olevan usean mrd. euron edestä, joista monet on todettu tehottomiksi. Haitallisia tukia leikataan merkittävästi, ja kaikkiin tukiin luodaan uudistavia elementtejä vihreän siirtymän ja kiertotalouden vauhdittamiseksi. Kohdennetaan uudelleen osa säästöistä esimerkiksi Business Finlandin ja Ilmastorahasto Oy:n kautta vihreää siirtymää tukeviin teemoihin, kuten uusiutuvan energian ja kiertotalouden investointitukiin sekä teollisen mittaluokan investointien skaalaamiseen.
- **Kehitetään valtion budjettikäytäntöjä ja varaudutaan ilmasto- ja luontoriskeihin julkisessa taloudessa.** Pilotoidaan *ei merkittävää haittaa* -periaatteen (DNSH-periaate ja EU:n vihreä budjetointi) mukaisia käytäntöjä budjettimenettelyssä ja muussa valmistelussa. Laajennetaan vihreä budjetointi koko valtioneuvostoon. Keskeisten pääluokkien määrärahojen vaikuttavuutta arvioidaan myös ilmasto- ja ympäristönäkökulmista.
- **Integroidaan ekosysteemitilinpito osaksi valtiontalouden tilinpitoa.** Kartoitetaan luonnolle haitalliset tuet vuoteen 2025 mennessä ja poistetaan ne asteittain.

2. Suomesta tehdään hiilinegatiivinen ja luontokato ja saastuminen pysäytetään

Tausta ja tavoite

Ilmastonmuutos, luontokato ja ympäristön saastuminen ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa, siksi ekologinen kestävyyskriisi – ilmastonmuutos, luontokato ja ympäristön saastuminen – vaatii kokonaisvaltaisia ratkaisuja. Ilmastotoimia on toteutettava siten, että ne samalla vahvistavat luonnon monimuotoisuutta ja ehkäisevät saastumista. Työ ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen ehkäisemiseksi on valtavirtaistettava eli kytkettävä vahvemmin ja kattavammin osaksi laajoja päätöksentekoprosesseja, strategioiden ja toimien valmistelua sekä erityisesti osaksi taloudellisten vaikutusten arviointia. Tavoitteena on, että Suomi etenee määrätietoisesti kohti hiilinegatiivisuutta ja luonnon monimuotoisuustavoitteita ja pysäyttää luontokadon.

Toimet

Ilmastonmuutosta, luontokatoa ja saastumista ratkaistaan yhdessä

- **Parannetaan ilmaston, luonnon monimuotoisuuteen ja saastumiseen liittyvän ohjauksen johdonmukaisuutta.** Säädetään muihin lakeihin viittauksia ilmistolain tavoitteisiin. Valtioneuvoston eri strategioissa ja suunnitelmissa tarkastellaan läpileikkaavasti, miten niissä esitetyt toimet vaikuttavat myös ilmastonmuutoksen hillintään ja luonnon monimuotoisuuteen.
- **Vahvistetaan pääministerin johtaman ilmastopolitiikan pyöreän pöydän (IPP) roolia,** toimintaa ja sen vaikuttavuutta ja varataan siihen tarvittavat resurssit. Pyöreän pöydän tehtävänantoa laajennetaan käsittämään myös luontokatoon liittyviä kysymyksiä. Varataan tarvittavat resurssit vuoropuhelun toteuttamiseksi.
- **Valmistellaan ja pannaan toimeen ilmastokestävän ruokajärjestelmän ohjelma.** Ohjelma vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja parantaa kansalaisten terveyttä

sekä huoltovarmuutta. Ohjelmassa linjataan maataloustukien uudistamisesta, turvataan tarvittavat investoinnit planetaarisen ruokavalion ja ruuantuotannon edistämiseen sekä tuetaan soluviljelyn kehittymistä. Turvemaiden viljelyssä toteutetaan ilmastotoimien reilu siirtymä vuoteen 2035 mennessä.

- **Perustetaan laaja-alainen ministerityöryhmä linjaamaan ja yhteen sovittamaan ilmasto-, luonto-, energia- ja talouspolitiikkaa.** Ministerityöryhmän toimeksianto kattaa luonnon monimuotoisuuden ja muut keskeiset ympäristökysymykset. Kokoonpanossa on mukana valtiovarainministeri.

Hiilineutraaliustavoite saavutetaan, Suomesta tulee hiilinegatiivinen

- **Varmistetaan, että Suomi on hiilineutraali 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen.** Arvioidaan päästövähennystoimien riittävyys hallituskauden alussa ja vahvistetaan niitä tarpeen mukaan. Päästövähennykset toteutetaan kustannustehokkaasti mm. päästökaupan ja verojen sekä lainsäädännön avulla. Laaditaan keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman lisäksi myös maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma, ja vahvistetaan suunnitelmia tarvittaessa hallituskauden aikana käytettävissä olevan seuranta- ja arviointitiedon pohjalta.
- **Edistetään Pariisin ilmastopimuksen toimeenpanoa,** jotta ilmaston lämpeneminen rajataan 1,5 asteeseen. Ajetaan EU:ssa kunnianhimoisen päästövähennystavoitteen asettamista vuodelle 2040. Riittävän vahva tavoite tukee sitä, että EU on ilmastolain mukaisesti ilmastoneutraali viimeistään vuoteen 2050 mennessä ja Suomi tavoitteensa mukaisesti hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen.
- **Vahvistetaan maankäyttösektorin nettonielua ilmastolain mukaisesti ja asetetaan nieluille määrällinen tavoite.** Maankäyttösektorin kehitys on nykyisellään haasteellinen sekä kansallisen hiilineutraaliustavoitteen että EU:sta tulevien maankäyttösektorin velvoitteiden suhteen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kanssa. Linjataan valtion omistamien metsien hiilinielun vahvistamisesta osana metsähallituksen omistajapoliittista ohjausta. Otetaan käyttöön maankäytön muutosmaksu ja varmistetaan sen ohjaava vaikutus. Selvitetään myös muutosmaksun soveltamisalan laajentamista. Otetaan veropohjaiset ratkaisut vahvemmin käyttöön osana nieluja vahvistavien ohjauskeinojen valikoimaa.
- **Selvitetään ns. teknisten nielujen vauhdittamiseen tarvittavia kannustimia.** Arvioidaan osana selvitystä teknisten nielujen roolia hiilinegatiivisuuden saavuttamisessa sekä tavoitteen asettamista teknisille nieluille vuodelle 2035. Selvitetään erityyppisten teknisten nielujen vauhdittamisessa tarvittavat toimet ja kannustimet laajapohjaisessa yhteistyössä.

Luontokato pysäytetään ja luonto käännetään elpymisuralle

- **Edistetään Kunmingin-Montrealin sopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteita** luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiseksi.
- **Valmistellaan kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian toimintaohjelma ja rahoitussuunnitelma ja pannaan se toimeen kaikilla sektoreilla.**
- **Laajennetaan suojelualueverkostoa ja parannetaan sen kytkeytyvyyttä** valtion mailla ja vesialueilla sekä yksityismailla erityisesti Etelä- ja Keski-Suomessa.
- **Suojellaan 30 prosenttia Suomen pinta-alasta ja kasvatetaan tiukasti suojeltujen alueiden pinta-ala 10 prosenttiin maa- ja merialueistamme.** Pysäytetään lajien ja luontotyyppien tilan heikkeneminen ja käännetään kehitys elpyväksi EU:n biodiversiteettistrategian ja Kunmingin-Montrealin sopimuksen mukaisesti. Suojellaan kaikki EU:n kriteerit täyttävät vanhat ja luonnontilaiset metsät Suomessa, yksityismailla ensisijaisesti vapaaehtoisin keinoin. Lisätään myös muiden Metsähallituksen monikäyttömetsien suojelua kansallisen monimuotoisuusstrategian ja EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden saavuttamiseksi.
- **Laaditaan EU:n ennallistamisasetuksen mukainen kansallinen monimuotoisuuden ennallistamissuunnitelma ja käynnistetään sen toimeenpano.** Ennallistamissuunnitelmassa kerrotaan, kuinka Suomi toimeenpanee ennallistamisasetuksen artiklat vuosiin 2030 ja 2050 mennessä. Kansallinen ennallistamissuunnitelma on vietävä EU:n komission hyväksyttäväksi.
- **Valmistellaan ja säädetään luontolaki,** joka ohjaa huomioimaan luonnon monimuotoisuuden laaja-alaisesti yhteiskunnassa. Uusi laki kattaisi eri toimialat, jotka vaikuttavat luonnon monimuotoisuuteen. Luontolaki sisältäisi keskeisesti luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteet sekä suunnittelujärjestelmien oikeudellisen perustan.
- **Vauhditetaan Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa, laajennetaan METSO-ohjelmaa ja jatketaan Itämeren monimuotoisuuden VELMU-ohjelmaa.** Turvataan riittävät resurssit ohjelmien toimeenpanoon, jotta niillä pystytään vastaamaan nykyistä tehokkaammin kansainvälisiin velvoitteisiin elinympäristöjen tilan parantamiseksi sekä suojelupinta-alan lisäämiseksi sekä torjumaan luontokatoa mahdollisimman vaikuttavasti. Laajennetaan METSO-ohjelmaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi koko maahan sekä kattamaan metsien lisäksi myös suot.

- **Otetaan laajalti käyttöön vapaaehtoinen ekologinen kompensatio.** Edistetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaation soveltamista. Seurataan vapaaehtoisten kompensaatioiden toteutumista ja tehdään niistä tarvittaessa velvoittavia, jotta luontokato saadaan pysäytettyä vuoteen 2030 mennessä
- **Parannetaan vesien ja Itämeren sekä erityisesti Saaristomerен tilaa ja monimuotoisuutta** jatkamalla vesiensuojelun tehostamisohjelman rahoitusta. Ohjelmalla varmistetaan eri toimijoiden alueellinen yhteistyö ja osaaminen.

Haitalliset päästöt maaperään, ilmaan ja vesistöihin pysäytetään ja ympäristöriskejä hallitaan

- **Uudistetaan vesilainsäädäntö vastaamaan EU:n ympäristötavoitteita.** Asetetaan sitovat ympäristötavoitteet ja säädetään niistä poikkeamisen ja pysyvien lupien tarkistamisen edellytykset. Vesienhoitolainsäädännön uudistus tehdään kokonaisuutena, mikä vaatii muutoksia ympäristönsuojelulakiin, vesilakiin sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin. Muutoksella parannetaan myös vaelluskalojen elinolosuhteita ja niiden kulkua.
- **Saatetaan teollisuuden päästöjä koskeva uusittu EU-sääntely kansalliseen lainsäädäntöön.** Uudistuksella vastataan paremmin laaja-alaisiin ympäristö-, ilmasto- ja kiertotaloustavoitteisiin. Kehittämällä sääntelyä toiminnanharjoittajien ja viranomaisten hallinnollinen työ pystytään toteuttamaan nykyisillä voimavaroilla ja samalla parantamaan lupakäsittelyn ennakoitavuutta ja sujuvuutta.
- **Kehitetään kaivostoimintaa, kaivannaisjätteitä sekä kaivosten jäteveden alaa koskevaa sääntelyä** ympäristövaikutusten hallinnan parantamiseksi ja kaivannaisjätteiden ympäristöturvallisen kiertotalouden edistämiseksi. Laajennetaan kaivosten jäteveden alaa niin, että se kattaa kaivosten jätevesien hallinnan ja käsittelyn, kaivostoiminnan ja sen vaikutusalueen seurannan ja tarkkailun sekä kaivosalueen maisemoinnin. Kaivostoiminnassa asetetaan tavoitteeksi siirtyä vesien suljettuun kiertoon.
- **Selvennetään julkisoikeudellisten ympäristövastuiden asema konkurssissa.** Valmistellaan konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset eduskunnan antaman lausuman mukaisesti. Säännöksissä otetaan huomioon tasapainoisesti sekä velkojien oikeus maksun saamiseen että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.
- **Valmistellaan kansallinen maaperäohjelma, joka vastaa kehittyvän EU-lainsäädännön ja kansallisten ympäristötavoitteiden vaatimuksia.** Maaperän terveys tukee ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen torjuntaa. Suomelta kuitenkin puuttuu maaperää kokonaisvaltaisesti tarkasteleva seuranta- ja toimenpideohjelma, mikä on vaikeuttanut politiikkatoimien yhteensovittamista ja vaikuttamista EU:n valmisteilla olevaan maaperän terveyslainsäädäntöön.

3. Vihreästä siirtymästä tehdään Suomen talouden veturi

Tausta ja tavoite

Tavoitteena on tehdä ilmasto- ja ympäristöhaasteiden ratkaisusta kasvun ja kilpailukyvyyn kivijalka sekä pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja luonnonvarojen liikkakäyttö. Oikein toteutettuna vihreä siirtymä tukee kestävyyttä, talouden rakennemuutosta, jalostusarvon nostoa, hiilineutraalin hyvinvointiyhteiskunnan rakentamista, luonnon monimuotoisuutta sekä luonnonvarojen kestävästä käyttöä. Boston Consulting Group on arvioinut, että Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen vaaditaan jopa 242 miljardin euron investoinnit vuoteen 2050 mennessä.

Suomi on puhtaiden ratkaisujen innovaatioiden johtavia maita, ja merkittävä osa globaalista kysynnästä tulee joka tapauksessa kohdistumaan näihin ratkaisuihin. Kun fossiilisista polttoaineista ja niistä johtuvista riippuvuuksista päästään eroon, uudet ratkaisut ja investoinnit lisäävät omavaraisuutta ja huoltovarmuutta. Vihreä siirtymä on toteuttava siten, ettei se hallitsemattomana lisää uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä. Hiilen hinnoittelu on saatava EU:n ja kansainvälisesti sitovien toimien avulla vastaamaan tuotteiden aiheuttamia ympäristöhaittoja.

Toimet

Vauhditetaan vihreän siirtymän investointeja

- **Lisätään TKI-rahoitusta ja suunnataan sitä vahvasti vihreää siirtymää tukevaksi.** Vähintään puolet parlamentaarisen TKI-työryhmän ehdottamasta T&K-rahoituksesta sidotaan vihreään siirtymään ja kiertotalouteen. EU-rahoitusta hyödynnetään entistä paremmin vivuttamaan yksityistä rahoitusta muun muassa kansallisen vastinrahoituksen avulla.
- **Kehitetään julkisen sektorin ja julkisomisteisten rahoituslaitosten kestävä rahoituksen arviointi- ja raportointikäytäntöjä** ja otetaan julkisessa rahoituksessa käyttöön niitä koskevia kriteereitä (mm. päästövähennys, DNSH).

- **Terävöitetään valtion omistajapoliittisia linjauksia ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitsemiseksi.** Yhtiöitä ohjataan tekemään yhdistetyt ilmasto-, kiertotalous- ja luonnon monimuotoisuustiekartat.
- **Perustetaan vihreän siirtymän vaikutusten ostorahasto.** Rahaston tehtävänä on rahoittaa erilaisia julkisten ja yksityisten toimijoiden vihreän siirtymän hankkeita ja kytkeä yksityistä rahoitusta ympäristönsuojelu- ja ennallistamishankkeisiin. Vaikutusten ostorahasto edesauttaa pitkällä aikajänteellä julkisen talouden kestävyyttä, koska hankkeisiin liittyvää taloudellista riskiä jaetaan yksityisen ja julkisen toimijan välillä.
- **Päivitetään teollisuuden ja toimialojen vähähiilisyystiekarttoja** siten, että niissä huomioidaan investointien raaka-ainetarve, kiertotalous sekä luonnon monimuotoisuus. Raaka-aineista uhkaa tulla kilpailutilanne eri teollisuudenalojen välille, koska ei ole kokonaiskuvaa siitä, mitä raaka-aineita tulevaisuudessa tullaan milläkin sektorilla tarvitsemaan.
- **Kehitetään hiilikädenjäljen laskentamalleja siten, että kansallisesti yhtenäisiä menetelmiä voidaan soveltaa rahoituksen perusteena** sekä toimien vaikuttavuutta arvioitaessa. Kannustetaan seuraamaan kädenjäljen ja siihen liittyvän menetelmätyön kehitystä osana toimialakohtaisten tiekarttojen toimeenpanon seuranta.
- **Kehitetään vapaaehtoisia hiilimarkkinoita** yhteistyössä yritysten kanssa. Huomioidaan työssä EU:n hiilenpoistojen sertifikaattijärjestelmä. Kehitetään tilastointia ja selvitetään hillintätoimien metodologioiden yhdenmukaisuutta kansallisen kasvihuonekaasuinventaarion- ja velvoitelaskennan kanssa.

Vauhditetaan vihreää siirtymää kehittämällä lupamenettelyjä, viranomaisrakennetta ja digitalisaatiota

- **Perustetaan valtakunnallinen lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomainen.** Eduskunta on edellyttänyt, että ympäristöllisten menettelyjen kehittämistä jatketaan tavoitteena menettelyjen yhtenäistäminen kohti valtakunnallisen mallin kautta toteutettavaa yhden luukun lainsäädäntöä ja lupaa. AVI:en ja ELY-keskusten ympäristötehtävät kootaan yhteen viranomaiseen, jolla on valtakunnallinen toimivalta. Muutoksen myötä palvelut voisi saada ns. yhden luukun periaatteella yhdeltä viranomaiselta. Perustettava viranomainen vastaisi keskeisten ympäristöllisten menettelyjen ja lupien käsittelystä ja jälkivalvonnasta sekä lupakäsittelyn kehittämisestä.
- **Lainsäädäntöä kehitetään tavoitteena yhden luukun lainsäädäntö ja lupa.** Ympäristötehtävien kokoaminen valtakunnalliseen virastoon mahdollistaa sen, että myös ympäristölait kootaan nykyistä yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi kohti ympäristökaarta. Tässä ensimmäinen askel on eri lakien lupamenettelyjen yhtenäistäminen. Laki ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamiseksi päivitetään vastaamaan uutta viranomaisrakennetta. Vihreän siirtymän etusijalainsäädäntöä kehitetään eteenpäin saatujen kokemusten pohjalta.

- **Vauhditetaan lupamenettelyjen digitalisaatiota.** Kehitetään ympäristöviranomaisten asiakkaiden digitaalista asiointia ympäristönsuojeluun ja luonnonvarojen käyttöön liittyvissä asioissa. Luodaan niitä palveleva tietovaranto ja varmistetaan tiedon virtaaminen.
- **Varmistetaan ympäristöllisiin menettelyihin liittyvät voimavarat** sekä lupaviranomaisessa että hallintotuomioistuimissa.

Vahvistetaan luontopääomaa, energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta

- **Vauhditetaan energiantuotannon ja teollisuuden irtautumista fossiilisista polttoaineista.** Päästöt eliminoidaan ensisijaisesti polttoon perustumattomilla tekniikoilla.
- **Sisällytetään suuret aurinkoenergiakentät lainsäädäntöön tarvittavin osin.** Selvitetään lainsäädäntöön tarvittavia muutoksia, jotka sujuvoittavat aurinkoenergian ja muiden vähähiilisten energiamuotojen hyödyntämistä kestäväällä tavalla luonnon monimuotoisuus turvaten.
- **Sujuvoitetaan tuuli- ja aurinkovoiman viranomaisprosesseja.** Parannetaan tuulivoiman rakentamisen edellytyksiä kehittämällä ja tukemalla merialuesuunnittelua ja kaavoitusta luonnon monimuotoisuus huomioiden. Parannetaan merialuesuunnitelman vaikuttavuutta ja siihen sitoutumista.
- **Tuetaan kiinteistöjen hukkalämmön hyödyntämistä sekä omaenergiatuotantoa. Luodaan edellytyksiä kaksisuuntaiselle sekä matalalämpöiselle kaukolämmöntuotannolle sekä varmistetaan hajautetun energiatuotannon edellytykset.** Pelkästään kaupan yksiköissä on selvityksen mukaan lähes terawattitunnin verran hukkalämpöä, jota voitaisiin hyödyntää kaukolämmössä.

4. Viritetään kiertotaloudesta avain kasvuun, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen

Tausta ja tavoite

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta on menestyvän talouden ja kasvun perusta. Kun uusiutumattomat luonnonvarat ehtyvät ja kallistuvat, ja digitalisaatio etenee, syntyy markkinoita kierrätystuotteille ja kiertotalouspalveluille sekä kysyntää uusiutuvista raaka-aineista kestävästi tuotetuille vaihtoehdoille. Näiden markkinoiden syntyä ja toimivuutta vauhditetaan erilaisilla ohjaukeinoilla.

Kiertotalousratkaisut tuovat merkittävää arvonlisää ja uutta liiketoimintaa. Luonnonvarojen käyttöä vähennetään siten, että kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus ei vuonna 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa. Tavoitteena on paitsi saavuttaa EU:n kunnianhimoiset jätteiden kierrätystavoitteet myös kaksinkertaistaa Suomen kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä verrattuna vuoteen 2015.

Vaikuttavimmat kiertotaloustoimenpiteet on tunnistettu yhdessä toimialojen, alueiden ja kuntien kanssa. Keskeisiä muutosalueita ovat resurssiviisaat rakennukset, kiertävät maa- ja kiviainekset, resurssiviisas tuotanto ja raaka-aineiden kierto, kestävä kulutuksen kiertotalousliiketoiminta, resurssitehokas energiantuotanto sekä uudistuva ruokaketju.

Arjen sujuvuus ja kestävien valintojen helppous tekevät vihreästä siirtymästä hyväksyttävän ihmisille.

Toimet

- **Vahvistetaan lainsäädäntöä tukemaan kiertotalousmurrosta.** Edetään kohti luonnonvarojen kestäväää ja resurssiviisasta käyttöä vahvistamalla muun muassa jätelakikokonaisuutta, lannoitelainsäädäntöä, rakentamislain toimeenpanoa sekä muuta lainsäädäntöä. Muutoksilla tuetaan tuotteiden uudelleenkäyttöä, kierrätyksen merkittävää tehostumista, turvallisia materiaalikiertoja, kiertotalousmarkkinoiden vahvistumista sekä jakamis- ja korjauspalvelujen edellytyksiä. Arvioidaan mahdollisuuksia tukea kiertotaloutta muun muassa jäteverotuksella ja maa-ainesverolla.
- **Toteutetaan kiertotalouden kasvuohjelma.** Vahvistetaan kiertotalouden investointitukirahoitusta pilotti- ja demohankkeille sekä ensimmäisille kaupallisen mittakaavan hankkeille. Keskeisiä teemoja ovat muun muassa korkean jalostusarvon materiaali-innovaatiot, tuotteiden ja materiaalien teollinen uudelleenkäyttö ja kierrätys, palvelu- ja jakamisliiketoimintamallit, kuluttajien kiertotalouspalvelut, tekstiilien kiertotalousratkaisut sekä rakennusosien uudelleenkäyttö ja kierrätys.
- **Tuetaan ravinteiden talteenottoteknologioiden käyttöönottoa ja investointeja kehittyneisiin tekniikoihin, joilla tuotetaan laadukkaita kierrätysravinteita ja parannetaan energiataloutta.** Laaditaan valtioneuvoston yhteinen ravinteiden kierrätyksen strategia, jossa määritellään ravinteiden kierrätyksen ja hyödyntämisen tavoitteet ja toimenpiteet yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Kierrätyskelpoiset ravinnepitoiset jäte- ja sivuvirrat hyödynnetään tehokkaasti. Samalla edistetään ravinne- ja energiaomavaraisuutta sekä huoltovarmuutta ja vähennetään päästöjä vesiin ja ilmaan. Lainsäädäntö ja ohjaukskeinot mahdollistavat, että ravinteita käytetään kestävästi ja syntyy kannattava kierrätysravinteiden markkina.
- **Muutetaan hankintalakia siten, että hankinnoissa huomioidaan elinkaaren aikaiset kustannukset, hillitään ilmastonmuutosta ja torjutaan luontokatoa.** Veloitetaan julkisia hankkijoita asettamaan kestävyystavoitteet ympäristövaikutuksiltaan merkittävälle hankinnoille. Edistetään vähähiilisiä kiertotaloushankintoja muun muassa kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamiskeskus KEINOn avulla.
- **Tehdään kulutuksen vähentämisestä ja ympäristön kannalta parhaiden valintojen tekemisestä helppoa, houkuttelevaa ja taloudellisesti järkevää.** Kannustetaan informaatio- ja vero-ohjauksella kuluttajia puolittamaan hiilijalanjälkensä vuoteen 2030 mennessä.

5. Parannetaan kiinteistö- ja rakennusalan tuottavuutta, rakennusten vähähiilisyttä ja materiaalitehokkuutta

Tausta ja tavoite

Talonrakentaminen on yhteiskunnallisesti ja kansantaloudellisesti yksi merkittävimmistä toimialoista; toimialalla on noin 250 000 työntekijää, ja markkinan suuruus on noin 30 mrd. euroa. Rakentaminen sekä rakennuskannan käyttö ja ylläpito muodostavat merkittävän osan kansantaloudesta. Kiinteistö- ja rakennusala kattaa noin 60 prosenttia kotimaisista investoinneista, 40 prosenttia energiankulutuksesta ja 20 prosenttia työllisyydestä. Toimialalla on keskeinen rooli ilmastopäästöjen vähentämisessä, sillä rakentamisen ja rakennusten elinkaaren aikaiset päästöt ovat 40 prosenttia koko maapallon hiilidioksidipäästöistä ja kolmasosa Suomen ilmastopäästöistä. Rakentamiseen käytetään noin 50 prosenttia maailman neitseellisistä raaka-aineista. Kiinteistö- ja rakentamisalaa on jo pitkään haastanut huono tuottavuuskehitys, jota tulee parantaa. Digitaalisuuden hyödyntäminen ja vihreä siirtymä antavat mahdollisuuksia alan toimintamallien uudistumiseen – myös kansainvälisesti.

Rakennetun ympäristön kehittäminen hiilineutraaliksi tarjoaa mahdollisuuden samanaikaisesti parantaa ihmisten hyvinvointia, luoda uusia rakennusalan kilpailukykyä vahvistavia ratkaisuja ja lisätä rakennusalan tuottavuutta. Rakennusten suunnitelmallisella ylläpidolla varmistetaan, että rakennukset ovat käytössä koko elinkaarensa ajan, ja niiden käyttötarkoitusta voidaan muuttaa tarvittaessa. Rakennuksissa käytettävät rakenteet ja teknologia on suunniteltu muunneltaviksi ja pitkäikäisiksi.

Kiritetään kiinteistö- ja rakennusalan toimintaa kohti alan omia hiilineutraalisuus- ja digitaalisuustavoitteita. Tuetaan innovaatiota ja toimia rakennuskannan muuttamiseksi energiatehokkaaksi ja fossiilivapaaksi. Kehitetään Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskusta (ARA) siten, että se kykenee entistä paremmin vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin myös rakentamisessa sekä tukemaan alaa vihreässä siirtymässä.

Toimet

- **Kehitetään kiinteistö- ja rakennusalan yritysten toimintamahdollisuuksia.** Huomioidaan alan tarpeet uusien digitaalisuutta ja vihreää siirtymää tukevien säädöskokonaisuuksien laadinnassa.
- **Uudistetaan rakennusten energiatehokkuutta koskevat säädökset** EU:n rakennusten energiatehokkuusdirektiivin perusteella. Edistetään rakennustuotteiden kiertotaloutta EU:n säädöskehityksessä.
- **Vauhditetaan fossiilisesta energiasta luopumista rakennuskannassa ja energiatehokkuuden parantamista säädösohjauksella ja taloudellisin keinoin.**
- **Käynnistetään kiinteistö- ja rakennusalan vähähiilisuuden TKI- ja osaamisohjelma.** Ohjelmalla luodaan toimialalle kehittymispolku kestävään ja vähähiiliseen toimintamalliin sekä vähähiilisiin rakennusmateriaaleihin.
- **Laajennetaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) toimintaa kattamaan asumisen lisäksi talonrakentamisen informaatio-ohjaus ja kehittäminen.** Virasto muutetaan asumisen ja rakentamisen rahoitus- ja kehittämiskeskukseksi. Korjausrakentamiseen kohdentuu koko ajan enemmän EU-rahoitusta, mikä edellyttää ARAn kehittämistä EU-rahoitusvälineiden tukiviranomaiseksi ja talonrakentamisen kehittämisrahoittajaksi. Virasto tukisi rakentamisen ohjauksen ja rahoituksen järjestelyn tarpeita ja edistäisi vihreää siirtymää. EU:n ilmastotoimien sosiaalirahaston toimeenpano käynnistetään ARAssa kansallisen suunnitelman mukaisesti.

6. Edistetään asuntopolitiikalla asukkaiden erilaisia tarpeita ja elinympäristöjä, jotka tukevat sujuvaa arkea

Tausta ja tavoite

Väestörakenteen muutos ja kaupungistuminen etenevät Suomessa. On varmistettava, että nämä ilmiöt kehittyvät hallitusti vihreän siirtymän rinnalla. Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä asuin ympäristö lisää kokemusta muutosten oikeudenmukaisuudesta. Laadukas yhdyskuntarakenteen suunnittelu ja rakentaminen pienentävät asumisen ympäristölle aiheuttamaa kuormaa ja lisäävät ihmisen hyvinvointia. Luontoalueita – niin kaupunkien viheralueita kuin ympäröiviä ulkoilualueita – käytetään jatkossa entistä enemmän virkistykseen sekä vahvistamaan luonnon monimuotoisuutta. Yhä useampi löytää itselleen sopivia tapoja liikkua luonnossa, jolloin ihmisten terveys, hyvinvointi ja luontosuhde vahvistuvat.

Pitkäjänteistä asuntopolitiikkaa ohjataan siten, että erilaisiin tarpeisiin löytyy kohtuuhintaisia asuntoja. Rakennettua ympäristöä kehitetään siten, että yhdyskuntarakenne on toimiva, terveellinen ja turvallinen. Rakennetaan elinympäristöjä, jossa arki on sujuvaa ja kestävien valintojen tekeminen helppoa. Torjutaan segregatiota tukemalla asuinalueiden monimuotoisuutta. Segregation juurisyihin tartutaan tiiviillä poikkihallinnollisella yhteistyöllä. Ikärakenteen muutokset ennakoidaan muun muassa rakennusten esteettömyydessä. Tarvitsemme miljoona esteetöntä asuntoa vuonna 2030.

Toimet

Vahvistetaan kuntien, kaupunkien ja alueiden roolia ja kyvykkyyttä kestävän elämäntavan mahdollistajina

- **Uudistetaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) vastaamaan muuttuvaa toimintaympäristöä** siten, että ne tukevat vihreää siirtymää ja vahvistavat huoltovarmuutta. Näin voidaan tukea muun muassa energiahuollon, liikennejärjestelmän, huoltovarmuuden ja aluerakenteen yhteensovittamis- ja edistämistarpeita.
- **Kehitetään kuntarakennetta ja luovutaan asteittain yhtenäiskuntamallista.** Kunnat ovat avainasemassa siirryttäessä hiilineutraalin yhteiskuntaan. Kunnille on osoitettu monia keskeisiä tehtäviä niin ilmastoa, ympäristöä, kaavoitusta ja maankäyttöä, jätteitä, asumista, kuin rakentamista koskevassa lainsäädännössä. Kaikilla kunnilla ei ole edellytyksiä ottaa vastaan uusia tehtäviä tai velvoitteita, eikä voimavaroja vastata vihreän siirtymän, ilmastomuutoksen ja luontokadon haasteisiin. Yhtenäiskuntamallista irtautumista voidaan edistää vaiheittain kokeilemalla sitä esimerkiksi tehtäväkohtaisesti ja sopimus pohjaisesti suuremmilla kaupunkiseuduilla.
- **Päivitetään vuoteen 2031 ulottuvat MAL-sopimukset vuosille 2024–2027 yhdessä seutujen kanssa.** Seitsemän suurimman kaupunkiseudun MAL-sopimusmenettely kytkee maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisen kansallisiin ilmastotavoitteisiin, valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteisiin ja toimenpiteisiin sekä valtioneuvoston asuntopoliittisen kehittämisohjelman linjauksiin. MAL-sopimusten toimenpiteet vahvistavat yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kestävyttä ja tehokkuutta, asuntotuotannon ja asuinalueiden monipuolisuutta, viherverkostoja, luonnon monimuotoisuutta sekä kulttuurihistoriallisten arvojen säilymistä.
- **Perustetaan suurten kaupunkien kattava yhteistyöelin kaupunkipolitiikan tueksi.** Se keskittyy suurimpien kaupunkien kykyyn taata kasvun edellytykset muun muassa vihreän siirtymän, ilmaston, elinkeinojen, liikenteen ja logistiikan, asumisen sekä toimivan elinympäristön ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmista. Kuusi suurinta kaupunkia (neljä kaupunkiseutua, mukaan lukien metropolialue) ratkovat haasteita koko Suomen hyväksi. Ne ovat kansainvälisen kasvun areenoita ja pilotoivat vieraskielisen väestön maahantuloa ja integroitumista auttavia palveluja. Kokeiluareenana suuret kaupungit ovat avainasemassa tarkasteltaessa eriytyvän kuntakentän mahdollisuuksia tuottaa väestölleen ja sidosryhmille suunnatut lakisääteiset palvelut, ja enemmän.
- **Vahvistetaan kaupunkiseutujen ulkopuolisten alueiden kehittämisedellytyksiä.** Arvioidaan rakennetun ympäristön eri ohjauskeinojen ajantasaisuus väestöään menettävien alueiden erityistarpeisiin ja valmistellaan ehdotuksia poikkihallinnollisille toimille. Toimet laaditaan tiiviissä yhteistyössä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ajantasaistamisen, kaupunki- ja

maaseutupolitiikan toimien sekä laajemmin hallinnolliset ja alueelliset tasot läpäisevien politiikka- ja toimenpideohjelmien kanssa.

- **Vauhditetaan kuntien ja alueiden ilmastotyötä.** Se tukee alueellista työllisyyttä, elinvoimaisuutta sekä paikallisesti toimivimpien ilmasto- ja luontoratkaisujen kehittämistä ja skaalaamista. Kuntien onnistuneet ratkaisut edistävät energiatehokkuutta ja energiaomavaraisuutta. Ne tukevat kuntalaisten kestäviä elämäntapoja.

Kehitetään rakennettua ympäristöä tukemaan ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta ja sujuvaa arkea

- **Uudistetaan alueidenkäyttöä koskeva lainsäädäntö.** Uudistuksella sujuvoitetaan kaavoitusta ja hillitään ilmaston lämpenemistä ja luontokatoa. Sillä myös lisätään sopeutumiskykyä ilmaston muutoksiin, kansallista turvallisuutta ja huoltovarmuutta. Lainsäädäntöä tulee ajantasaistaa lisäämällä siihen muun muassa suuronnettomuusvaaraa aiheuttavien laitosten ja toimintojen sijoittamista, maailmanperintökohteita ja saamelaiden oikeuksia koskevat säännökset.
- **Kehitetään esteettömyyttä koskevaa lainsäädäntöä,** jotta kaikilla on mahdollisuus liikkua ja toimia rakennetussa ympäristössä. Tällä edistetään ihmisten yhdenvertaisuutta ja yhteiskunnan resilienssiä. Tehdään esteettömyysasetuksen toimeenpäästäminen ja sen perusteella tarvittavat muutokset. Täsmennetään yleisiä alueita koskevaa esteettömyyslainsäädäntöä ja säädetään tarkentava asetus osana alueidenkäytön lainsäädännön uudistusta. Luodaan säännökset yleisölle avoimien tilojen ja palvelujen esteettömyyden kehittämiseksi olemassa olevassa ympäristössä ja tilanteissa, joissa ei edellytetä rakennuslupaa.
- **Edistetään luonnon virkistyskäyttöä.** Uudistetaan ulkoilulaki kansallisen luonnon virkistyskäyttöstrategian toimeenpanon yhteydessä nousevien muutostarpeiden perusteella sekä kehitetään valtion ja Metsähallituksen ylläpitämää kansallispuisto- ja retkeilyalueverkostoa kokonaisvaltaisesti luonnonsuojelun ja virkistyskäytön tarpeet huomioiden. Turvataan Metsähallituksen strategisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kiinteistökohteiden kunto ja käyttäjäturvallisuus. Kohdennetaan kunnille ja kuntien virkistysalueyhdistyksille investointiavustusta lähivirkistysalueiden kehittämiseen.
- **Torjutaan segregatiota.** Asuinalueiden kehittämiseen ja segregatian torjuntaan puututaan laaja-alaisella yhteistyöllä hallinnon eri tasoilla toimenpideohjelmalla ja sopimus pohjaisesti.

Varmistetaan, että asuntoja on riittävästi erilaisille väestöryhmille ja ne vastaavat asukkaiden tarpeita

- **Edistetään eri väestöryhmien hyvää asumista, asuntomarkkinoiden toimivuutta ja asuinalueiden positiivista kehitystä toimeenpanemalla asuntopoliittista kehittämisohjelmaa.** Se määrittelee valtion asuntopolitiikan keskeiset tavoitteet ja periaatteet vuoteen 2028. Asuntopolitiikassa tunnistetaan alueellisesti erilaiset toimintaympäristöt ja turvataan niiden tilanne siten, että hyvää asumista on tarjolla erilaisiin tarpeisiin ja asunnottomuus poistetaan. Valtion asuntopolitiikka on asuntomarkkinoita täydentävää, ja tuki kohdistuu erityisesti suurimmille kaupunkiseuduille. Poistetaan asunnottomuus vuoteen 2027 mennessä ja toteutetaan asunto ensin -periaatetta.
- **Säilytetään valtion asuntorahasto talousarvion ulkopuolisena rahastona,** sen toimintaedellytyksistä huolehditaan pitkäjänteisesti, ja sen käyttöä asuntopolitiikan välineenä selvitetään. Lisäksi hyödynnetään erilaisten EU-tason rahoitusinstrumenttien tarjoamia mahdollisuuksia.
- **Varmistetaan, että asuntokanta vastaa asumisen tarpeisiin myös ikärakenteen muuttuessa** turvaamalla korjausavustusten saatavuus ja ajantasaistamalla avustusehdot. Edistetään asuntokannan korjaamista ikääntyneille soveltuvaksi kaikkialla Suomessa. Tarjotaan asumisen neuvontaa ja korjausneuvontaa ikääntyneiden asumisen tueksi. Kehitetään kuntien ja hyvinvointialueiden ikääntyneiden asumispalveluita.
- **Parannetaan asumisen toimivuutta, varmistetaan sen laatu ja vastaavuus asukkaiden tarpeisiin.** Vahvistetaan asuntosuunnittelun ohjausta säädöksin ja perustetaan alan toimijoista koostuva asuntosuunnittelun kysymyksiä käsittelevä foorumi.
- **Uudistetaan asunto-osakeyhtiöiden perusparannuksen takausmalli,** jotta taloyhtiöiden korjauksiin tarvittava lainansaanti helpottuu. Selkiytetään ASP-järjestelmän lainsäädäntö siten, että järjestelmän nykyinen tarkoitus ja perusteet säilyvät.

7. Varmistetaan, että yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreää siirtymää

Tausta ja tavoite

Vihreässä siirtymässä onnistuminen vaatii uudenlaisia kyvykkyyksiä ja yhteistyömuotoja kaikilta eri yhteiskunnan sektoreilta, myös hallinnolta. Tulevaisuudessa vaikutukset ilmastoon ja luontoon tulee huomioida kaikessa valtioneuvoston päätöksenteossa. Hallinnon rakenne, lainsäädäntö ja muut ohjauskeinot on muovattava sellaisiksi, että ne mahdollistavat vihreän siirtymän sekä sen vaatimat uudenlaiset toimintamallit ja innovaatiot. Jotta vihreä siirtymä voi olla oikeudenmukainen ja hyväksyttävä, on kiinnitettävä huomiota erityisesti osallisuuteen, rahoitukseen, yhteistyöhön ja niiden ohjaukseen sekä tiedon hyödyntämiseen murroksessa. Suuri merkitys on myös EU- ja kansainvälisten toimien vaikuttavuudella ja toimeenpanolla, joita muuttunut turvallisuustilanne haastaa.

Vihreä siirtymä edellyttää yleisen kestävyysosaamisen vahvistamista kaikilla koulutusaloilla. Vihreän siirtymän aloja on painotettava koulutusjärjestelmässä, mutta samalla on huomioitava muutoksen mahdollisesti eriarvoistavat vaikutukset. Lainsäädännön valmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että haavoittuvimmat ryhmät (esimerkiksi saamelaiset, lapset ja nuoret, ikääntyneet ja vammaiset) saavat äänensä kuuluviin.

Toimet

Hyödynnetään tutkimusta, ympäristötietoa ja digitalisaatiota tehokkaasti päätöksenteossa

- **Otetaan käyttöön rakennetun ympäristön tietojärjestelmä Ryhti ja laaditaan suunnitelmat sen jatkokehityksestä** osana digitaalista rakennettua ympäristöä. Jatkokehityksessä vanhoja kaavatietoja digitoidaan Ryhti-järjestelmään ja sitä laajennetaan siten, että mukana ovat kaikki tarvittavat alueidenkäytön tiedot. Rakennus- ja huoneistorekisteritiedon laatua parannetaan ja rakennetun ympäristön tiedonhallinnan kokonaisturvallisuutta kehitetään.
- **Modernisoidaan ympäristötietoa ja kehitetään finanssialaa ja yrityksiä palvelevaa vihreän siirtymän tiedonhallintaa.** Yritysten vastuullisuusraportointia

koskevat säädökset tulevat voimaan vuodesta 2025 alkaen. Ympäristö- ja taloustiedon sekä niitä koskevan yhteisen tiedonhallinnan kehittäminen vahvistaa yritysten kykyä vastata sääntelyn ja arvoketjujen raportointivelvollisuuksiin, ja siten tuottaa tietoa, jota rahoittajat tarvitsevat kestävyysriskien arviointiin ja omaan raportointiinsa. Ajantasainen ympäristödata olisi entistä paremmin hyödynnettävissä ja yhdistettävissä myös yritysten ESG- ja muuhun tilinpäätösraportointiin. Ympäristötiedon tiedonhallinnon modernisointia jatketaan ja tietoa avataan finanssialan, yritysten ja muiden toimijoiden käyttöön avoimen datan mukaisesti. Samalla synnytetään kaupallisia ratkaisuja.

- **Parannetaan luontotiedon kattavuutta ja saatavuutta.** Elinkeinoelämä, luonnonvara-ala ja yhteiskunnallinen päätöksenteko tarvitsevat tuekseen yhä tarkempaa ja kattavampaa avointa tietoa luonnon monimuotoisuuden tilasta ja muutoksista eri ekosysteemeissä. Jatketaan puutteellisesti tunnettujen lajien ja luontotyyppien tutkimusta. Varmistetaan monimuotoisuusseurantojen jatkuvuus, ja parannetaan niiden kattavuutta.
- **Vahvistetaan sektoritutkimuslaitosten vihreän siirtymän rahoitusta osana TKI-tiekarttaa.** Lisääntyvä rahoitus kohdennetaan kestävyysmurroksen ratkaisemiseen. Vahvistetaan tieteen roolia päätöksenteon tukena tiedepaneelien ja muiden toimintamallien avulla.

Vahvistetaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta vihreässä siirtymässä

- **Otetaan käyttöön sidosryhmiä ja kansalaisia laajemmin osallistavia menettelyjä** ilmasto- ja luontotoimien ja -suunnitelmien valmistelussa.
- **Valmistellaan EU:n ilmastotoimien sosiaalirahastoasetuksen mukainen kansallinen suunnitelma,** säädetään vastuuviranomaisista ja käynnistetään suunnitelman toimeenpano.

Panostetaan koulutukseen ja lisätään voimavaroja, jotta meillä on osajia toteuttamaan vihreää siirtymää

- **Varmistetaan vihreän siirtymän edellyttämä osaaminen ja koulutus.** Nimetään vihreän siirtymän osaaminen täydennyskoulutuksen kärkialueeksi tulevalla hallituskaudella. Käynnistetään 3–5 vuoden kansalliset kehitysohjelmat, joissa vahvistetaan vihreän siirtymän kannalta keskeisen osaamisen (uusiutuvan energian tuotanto, kiertotalous, sähköverkot, teollinen puurakentaminen, vetytalous) täydennyskoulutusta ja kohdistamista. Käynnistetään koulutusohjelma ministeriöiden ja virastojen virkahenkilöiden vihreän siirtymän osaamisen, vaikutusarvioiden ja toimintatapojen kehittämiseksi.
- **Lisätään voimavaroja lainvalmistelun vaikutustenarviointeihin ja säädösvalmisteluun.** Varmistetaan erityisesti taloudellisten, ekologisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointiin riittävät resurssit ja osaaminen. Sääntelyintensiivisessä toimintaympäristössä on tärkeää löytää tasapaino siinä, miten resurssit jaetaan hallituksen linjaamien uudistusten valmistelun ja voimassa olevan sääntelyn ajantasaisuudesta ja toimivuudesta huolehtimisen välillä. Lainsäädäntötyön edellytyksiin on toistuvasti kiinnitetty huomiota. Lainvalmistelutyöhön on varattava lisää resursseja, jotta valtioneuvoston valmistelu- ja päätöksentekokyky varmistetaan.

Vaikutetaan ennakoivasti ja tuloksellisesti EU:ssa ja kansainvälisesti

- **Vaikutetaan siihen, että tulevan Euroopan komission (2024–2029) ohjelmassa vihreä siirtymä toimii EU:n talouden perustana** ja tarjoaa keinoja myös kolmoiskriisin (ilmastonmuutos, luontokato, saastuminen) ratkaisemiseksi. Tavoitteena on, että EU panostaa sellaisiin teknologioihin, investointeihin ja ohjauskeinoihin, jotka vähentävät kasvihuonekaasupäästöjä, edistävät kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuutta ja kasvattavat talouden perustana olevaa luontopääomaa sekä turvaavat hyvinvointia, huoltovarmuutta ja kriisinkestokykyä.
- **Jatketaan aktiivista roolia EU:ssa ja monenvälisessä kansainvälisessä yhteistyössä kunnianhimoisen ilmasto-, luonto- ja ympäristöpolitiikan edistämiseksi.** Varmistetaan vaikuttamistyölle ja kansainvälisten velvoitteiden toimeenpanolle riittävät resurssit. Kohdennetaan rahoitusta monenväliseen YK-ympäristöyhteistyöhön, ml. YK:n ympäristöohjelma UNEPin toimintaan, Pariisin ilmasopimuksen, Kunmingin-Montrealin biodiversiteettitavoitteiden ja YK:n aavan meren suojelusopimuksen toimeenpanoon sekä uuden laillisesti sitovan kansainvälisen muovisopimuksen valmisteluun ja toimeenpanoon. Ollaan aktiivisesti luomassa kansainvälisiä pelisääntöjä luonnonvarojen käytölle ja edistämässä kiertotaloutta, mitä vihreä siirtymä edellyttää. Suomen perustamaa Maailman kiertotalousfoorumia WCEF:ää vahvistetaan ja kehitetään.

Tunnistetaan ympäristökysymysten turvallisuuspoliittiset ulottuvuudet

- **Tunnistetaan ilmaston- ja ympäristömuutoksen mukanaan tuomat turvallisuushaasteet ja osallistutaan NATO:n ilmasto- ja ympäristöyhteistyöhön.**
- **Panostetaan arktisen ja Itämeren alueen ilmasto-, luonto-, ja ympäristötyöhön.** Jatketaan Suomen arktisen politiikan strategian (2021) ja Suomen meripolitiikan (2019) tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista huomioiden Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat muutokset ja uudet kansainväliset velvoitteet. Laaditaan suunnitelman, jonka avulla arktisen, Barentsin ja Itämeren alueen ympäristöyhteistyötä ja prosessien ja instrumenttien kehittämistä voidaan jatkaa tehokkaasti ja vaikuttavasti ilman Venäjää.
- **Edistetään Ukrainan rauhansuunnitelman toteuttamista tukemalla Ukrainaa ympäristösektorilla,** mm. sodan aiheuttamien ympäristötuhojen arvioinnissa ja tilan seurannassa, ympäristöturvallisuudessa sekä rakennettuun ympäristöön liittyvissä kysymyksissä.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet